

Sygn. akt I C 3688/18

WYROK ZAOCZNY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2018r.

Sąd Rejonowy w Kaliszu w I Wydziale Cywilnym, w składzie:

Przewodniczący: SSR Michał Włodarek

Protokolant: referendarz sądowy A. J.

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 grudnia 2018r. w K.

sprawy z powództwa (...) S.A. z/s w B. (KRS (...))

przeciwko pozwanej A. M. (PESEL (...))

o zapłatę

oddala powództwo w całości.

Sygn. akt I C 3688/18

UZASADNIENIE

W dniu 17 sierpnia 2018r. powód (...) S.A. z/s w B. skierował do tut. Sądu żądanie zasądzenia od pozwanej A. M. kwoty 1.393,52zł wraz z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie liczonymi od dnia 25 lipca 2018r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż pozwana poprzez podpisanie weksła w dniu 17 października 2016r. zobowiązała się w dniu 24 lipca 2018r. do zapłaty kwoty wskazanej w wekslu w wysokości 2.293,52zł.

W dniu 24 czerwca 2018r. powód wezwał pozwaną do wykupu weksła.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny.

W dniu 12 października 2016r. pozwana A. M. zawarła z powodem z (...) S.A. z/s w B. umowę pożyczki gotówkowej nr (...).

W ramach przedmiotowej umowy (...) S.A. z/s w B. przyznał pozwanej do korzystania kwotę pieniężną w wysokości 4.000,00zł. Ponadto powód oznaczył w treści umowy, iż zobowiązanie łączące strony poza należnością pożyczkową obejmuje opłatę przygotowawczą w wysokości 129,00zł, prowizję w wysokości 2.755,00zł i opłatę za (...) w wysokości 500,00zł.

Całkowitą kwotę do zapłaty powód oznaczył w wysokości 7.800,00zł.

Zabezpieczeniem spłaty pożyczki był weksel in blanco.

Powód przy zawieraniu opisanego wyżej kontraktu posługiwał się wzorcem umowy.

W dniu 24 czerwca 2018r. powód wypowiedział pozwanej umowę pożyczki i wezwał do wykupienia weksła w terminie 30 dni.

(kopia weksła k. 6, wypowiedzenie umowy pożyczki k. 7, 36, umowa pożyczki k. 21-25, harmonogram spłat k. 26, deklaracja wekslowa k. 27, karta klienta k. 28-29, ostateczne wezwanie do zapłaty k. 30, , załącznik do umowy pożyczki k. 64-65)

Pozwana z tytułu kontraktu dokonała na rzecz powoda wpłat w łącznej wysokości 6.837,00zł.

(karta klienta k. 28-29, zakładka k. 47)

Powód wypełnił weksel na kwotę 2.293,52zł płatną w dniu 24 lipca 2018r.

(weksel k. 6, deklaracja wekslowa k. 270)

Sąd Rejonowy zważył, co następuje.

Powództwo podlega oddaleniu w całości.

Obowiązkiem powoda było przytoczenie okoliczności faktycznych, z których wywodzi roszczenie (art. 187 § 1 pkt 2 kpc) i wskazanie na dowody, których przeprowadzenie potwierdzi zasadność jego twierdzeń o faktach (art. 232 kpc i art. 6 kc). Zgodnie z zasadami procesu cywilnego ciężar gromadzenia materiału dowodowego spoczywa na stronach (art. 232 kpc., art. 3 kpc, art. 6 kc). Jego istota sprowadza się do ryzyka poniesienia przez stronę ujemnych konsekwencji braku wywiązania się z powinności przedstawienia dowodów. Skutkiem braku wykazania przez stronę prawdziwości twierdzeń o faktach istotnych dla sprawy jest tylko to, że twierdzenia takie zasadniczo nie będą mogły leżeć u podstaw sądowego rozstrzygnięcia. Strona, która nie udowodni przytoczonych twierdzeń, utraci korzyści, jakie uzyskałaby aktywnym działaniem (por. wyrok s. apel w B. z dnia 28 sierpnia 2014r. w sprawie o sygn. akt I ACa 286/14, opubl. LEX nr 1511625).

Należy bowiem zwrócić uwagę, że sądy cywilne orzekają w granicach określonego przez stronę powodową żądania (art. 187 § 1 pkt 1 kpc), a elementem uzupełniającym owo żądanie są okoliczności faktyczne je uzasadniające (art. 187 § 1 pkt 2 kpc).

Zaniechanie polegające na braku dołączenia dowodów na poparcie przytaczanych okoliczności daje asumpt do uznania, iż przytoczone okoliczności budzą uzasadnione wątpliwości, w szczególności w zakresie dochodzonych od pozwanego należności ubocznych związanych z udzieloną pożyczką, w tym podstawy faktycznej i prawnej ich żądania ponad kwotę kapitału i odsetek (por. art. 471 kc i art. 361 § 1 i 2 kc, 353 kc i art. 354 § 1 kc).

Cechą charakterystyczną zobowiązań wekslowych jest abstrakcyjność, która oznacza oderwanie od swojej podstawy - causy. Abstrakcyjność ta ulega złagodzeniu we wzajemnych stosunkach między wystawcą a remitentem (pierwszym wierzycielem) także przy wekslach gwarancyjnych i in blanco i polega na tym, że wystawca może przedstawić remitentowi zarzuty osobiste wynikające ze stosunku podstawowego, z którego wynika wierzytelność stanowiąca przyczynę wystawienia weksła.

Jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne wystawca może, w braku skutecznych zarzutów wekslowych, podnieść zarzuty oparte na stosunku podstawowym i na ich podstawie podważać zarówno istnienie jak i rozmiar zobowiązania wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego, który w związku z zarzutami wystawcy podlega badaniu przez sąd – por. wyrok SN z dnia 20 czerwca 2008r. w sprawie o sygn. akt IV CSK 65/08, opubl. L., wyrok SA w Poznaniu z dnia 17 listopada 2011r. w sprawie o sygn. akt I ACa 926/11, opubl. L., wyrok SA w Szczecinie z dnia 12 grudnia 2012r. w sprawie o sygn. akt I ACa 508/12, opubl. L., wyrok SA we Wrocławiu z dnia 7 marca 2013r. w sprawie o sygn. akt I ACa 140/13, opubl. L., wyrok SA w Warszawie z dnia 4 kwietnia 2014r. w sprawie o sygn. akt I ACa 1244/12, opubl. L., wyrok SN z dnia 11 października 2013r. w sprawie o sygn. akt I CSK 763/12, opubl. L., wyrok SN z dnia 17 marca 2016r. w sprawie o sygn. akt V CSK 442/15, opubl. L..

W przedmiotowej sprawie zasadniczym było ustalenie, czy jest możliwe z urzędu badanie przez Sąd stosunku podstawowego będącego podstawą wystawienia weksla (art. 10 i 17 ustawy prawo wekslowe), czy też te okoliczności mogą być rozważane przez Sąd jedynie na zarzut pozwanego zgłoszony w danym postępowaniu.

Tożsame pytanie legło również u podstaw wniosku do Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt III CZP 95/17.

W ocenie Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę należy na tak postawione pytanie udzielić odpowiedzi pozytywnej.

W pierwszej kolejności zauważyć należy, że niniejszy proces toczy się między remitentem jako pierwszym wierzycielem (powodem) i zarazem przedsiębiorcą, a wystawcą weksla (pozwany) działającym jako konsument. W takiej konfiguracji osobowej przepisy art. 10 i art. 17 ustawy prawo wekslowe ograniczają abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego. Zdaniem Sądu oznacza to, że w sprawie nie mają zastosowania ograniczenia przewidziane w art. 10 i art. 17 ustawy prawo wekslowe, a Sąd z urzędu mógł badać legalność, prawidłowość i zasadność stosunku podstawowego, z którego wynikało źródło zobowiązania, w tym jego wysokość, w tym warunki i podstawy ukształtowania wartości kapitału, należności odsetkowych oraz innych dodatkowych kosztów obciążających pożyczkobiorcę, a jednostronnie oznaczonych przez pożyczkodawcę i ostatecznie ujawnionych w treści weksla.

Celem wystawienia weksla in blanco jest uzyskanie przez wierzyciela dodatkowego zabezpieczenia wekslowego umożliwiającego uzyskanie zaspokojenia roszczeń wynikających z określonego stosunku prawnego w wysokości wynikającej z tego stosunku lub roszczeń, które mogą wyniknąć w przyszłości, a ich wysokość jest w dacie wystawienia weksla nieznana. Innymi słowy, zobowiązanie wekslowe zabezpiecza określony stosunek zobowiązaniowy. Ten stosunek podstawowy określa cel udzielonego poręczenia wekslowego i ogranicza jego samodzielność prawną. Roszczenie wekslowe ma co prawda charakter samodzielny, a zobowiązanie wekslowe jest zobowiązaniem abstrakcyjnym, ale jego związek ze stosunkiem podstawowym, w szczególności gdy chodzi o weksel niezupełny w chwili wypełnienia, wynika z zakresu zarzutów przysługujących dłużnikowi, które mogą także wiązać się ze stosunkiem podstawowym. Zobowiązanie wekslowe nie powstanie zatem jeżeli nie istnieje pierwotne roszczenie cywilnoprawne, a pozwany może w tym przypadku podnieść skuteczny zarzut oparty na powyższym stosunku prawnym – por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 11 października 2016 I ACa 333/16, opubl. L., wyrok SA w Katowicach z dnia 4 marca 2016r. I ACa 985/15, opubl. L..

Stosownie do treści art. 353 § 1 kc, podstawowym obowiązkiem dłużnika jest spełnienie świadczenia. Prowadzi ono do zaspokojenia interesu wierzyciela, wskutek czego zobowiązanie wygasa.

Artykuł 354 kc określa obowiązki dłużnika w ten sposób, że oprócz treści zobowiązania rozumianej jako nakazy wyrażone w czynności prawnej stanowiącej źródło zobowiązania oraz odnoszących się do tego zobowiązania normach prawnych jego zachowanie powinno odpowiadać trzem dalszym wzorcom postępowania - celowi społeczno-gospodarczemu, zasadom współżycia społecznego, a także ewentualnie ustalonym zwyczajom, natomiast art. 355 kc określa sposób, w jaki dłużnik powinien wykonywać zobowiązanie i w tym znaczeniu stanowi swoistą kontynuację uregulowań zawartych w art. 354 kc i jednocześnie przepis ten definiuje pojęcie należytej staranności oraz ustanawia obowiązek dokładania owej staranności.

Niedostosowanie się przez dłużnika do opisanych wyżej wymagań sprawia, że dojdzie do nienależytego wykonania zobowiązania lub niewykonania całkowitego (art. 471 kc). Każda bowiem rozbieżność pomiędzy prawidłowym spełnieniem świadczenia a rzeczywistym zachowaniem się dłużnika rodzi odpowiedzialność kontraktową. Nienależyte wykonanie zobowiązania ma bowiem miejsce wtedy, gdy zachowanie dłużnika zmierzało do spełnienia świadczenia, jednak osiągnięty przez niego wynik nie spełnia wymogów świadczenia, do którego dłużnik był zobowiązany. Wskazać jednak należy, że dłużnik zawsze, bez względu na rodzaj winy, odpowiada wobec wierzyciela za uchybienia obowiązkowi dołożenia należytej staranności (art. 355 kc).

Powoda oraz pozwaną wiązała ważna i skuteczna umowa pożyczki w rozumieniu art. 720 i n. kc.

Strony w ramach istniejącego kontraktu uzgodniły elementy przedmiotowo i podmiotowe istotne oraz w sposób jednoznaczny i indywidualny określiły prawa i obowiązki podmiotów zobowiązań.

Powód w sposób właściwy przekazał pozwanej umówione świadczenia, natomiast pozwana w sposób należyty wykonała zobowiązanie zachowując się według treści umowy poprzez spłatę należności wynikającej z istniejącego stosunku obligacyjnego.

Po stronie pozwanej nie powstała odpowiedzialność kontraktową i obowiązek naprawienia szkody albowiem pozwany nie uchybił swoim obowiązkom (por. art. 471 kc i art. 361 § 1 i 2 kc).

Biorąc pod uwagę powyższe należy stwierdzić, iż powództwo nie podlegało uwzględnieniu.

Żądanie powództwa należało uznać za zasadne jedynie w zakresie kwot pożyczki – kapitału i odsetek, które pozwana jednak w całości wykonała przed jego wytoczeniem poprzez wpłaty na rzecz powoda kwot pieniężnych w łącznej wysokości 6.837,00zł.

Jako niezasadne i bezpodstawne, a także naruszające przepisy prawa, w tym prowadzące do obejścia przepisów ustaw należało uznać żądania zapłaty od pozwanej z tytułu umowy pożyczki gotówkowej opłaty przygotowawczej w wysokości 129,00zł, prowizji w wysokości 2.755,00zł i opłaty za (...) w wysokości 500,00zł (por. art. 385 i n. kc oraz art. 5 kc i art. 58 § 1 - 3 kc przy uwzględnieniu przepisów ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. 2018.993 – j.t. ze zm.)).

We wskazanych częściach żądania powoda należy potraktować jako postanowienie nieważne i nieznajdujące uzasadnienia normatywnego, stanowiące klauzule abuzywne, sprzeczne z zasadami współzycia społecznego i społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa.

Jednakże pomimo, że takie postanowienia umowne zostały ustalone między stronami i zapisane w treści łączącego te podmioty kontraktu, to nie powoduje to nieważności całej umowy, a jedynie ich część we wskazanych zakresach (por. art. 58 § 3 kc, art. 5 kc i art. 385 i n. kc, art. 361 – 363 kc).

Nadużycie prawa podmiotowego traktuje się jako zachowanie rażące i nieakceptowane albowiem klauzula generalna zawarta w art. 5 kc zawiera odesłanie do zasad słuszności, dobrej wiary w sensie obiektywnym, zasad uczciwości obowiązującej w stosunkach cywilnoprawnych i zasady lojalności wobec partnera. Przepis art. 58 kc wyznacza od strony negatywnej ogólne ramy dopuszczalnej treści oraz celów czynności prawnych, natomiast art. 385 i n. kc określa klauzule abuzywności postanowień umownych, tj. takich które kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, a wskutek takiego układu praw i obowiązków dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumenta i godzenia w równowagę kontraktową.

Rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron stosunku umownego.

Działalność windykacyjna to zwykła część działalności każdego przedsiębiorcy oferującego instrumenty finansowe w postaci pożyczek, zaś koszty tej działalności to właśnie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, które to koszty są przerzucane przez tego przedsiębiorcę na konsumenta. Koszty działalności windykacyjnej pokrywane powinny być z odsetek za uchybienia w płatności poszczególnych rat kredytu, na tym polega ryzyko gospodarcze, że nie wiadomo z góry, ilu konsumentów nie będzie spłacało swych pożyczek.

Działalność pośrednictwa finansowego jako część działalności przedsiębiorcy powinna być opłacalna dla tegoż podmiotu, ale też nie naruszać rażąco interesów klienta, poszczególne czynności z zakresu tego pośrednictwa powinny być zaś wycenione realnie, w oparciu o rzeczywiście ponoszone koszty.

Potrzebę zwrotu kosztów pośrednictwa uzasadniona jest tym, że konieczna jest uczciwa rekompensata za ponoszone przez wierzyciela koszty pozyskiwania i umożliwienia dostępu do instrumentów finansowych jakimi są pożyczka czy kredyt.

Możliwość żądania zwrotu kosztów pośrednictwa finansowego przez wierzyciela poza typowymi kosztami wierzyciel winien udowodnić, w tym fakt i zasadność ich poniesienia. Nie może być tu, pomimo istnienia zapisu z art. 36 a ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. 2018.993 – j.t. ze zm.), zupełnej dowolności wierzyciela, jeśli chodzi o skalę wydatków poniesionych w celu zaoferowania instrumentów finansowych.

Choć przedsiębiorca może stosować postanowienia wzorca umownego określające zasady odpowiedzialności finansowej konsumenta, to jednak zasady tej odpowiedzialności muszą pozostawać w zawiązku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy.

Obowiązkiem Sądu jest natomiast zbadanie z punktu widzenia tego kryterium wielkości wydatków poniesionych przez wierzyciela, a której zasadzenia domaga się w procesie, a także konieczność i celowość ich poniesienia.

Konstatując wykładnia zasadności ponoszenia wydatków koniecznych i celowych winna uwzględniać z jednej strony potrzebę ochrony wierzyciela, a z drugiej strony nie można stracić z pola widzenia potrzeby ochrony dłużnika przed takimi działaniami wierzyciela, które prowadziłyby do nadmiernego i nieuzasadnionego okolicznościami sprawy obciążenia kosztami.

Wysokość kosztów pośrednictwa finansowego winna więc uwzględniać interesy obu stron.

Należy wskazać, iż w niniejszej sprawie z uwagi na rodzaj i charakter czynności podjętych przez powoda przy zawieraniu kontraktu z pozwanym ustalona przez niego wysokość wynagrodzenia stanowiąca opłatę przygotowawczą, prowizję i dodatkowe opłaty za pakiet, za udzielenie pożyczki przy ustaleniu jej kapitału, pomimo że została przyjęta przez pozwaną jest rażąco wygórowana.

W konsekwencji stwierdzić należy, że domaganie się przez powoda zasądzenia od pozwanego kwoty pieniężnej w wysokości oznaczonej w pozwie jako prowizja jest niezasadne.

Żądanie to nie zostało przez powoda należycie udowodnione i uzasadnione, a ponadto ma w istocie charakter dowolny. Powód nie przedstawił bliższych faktów i dowodów w tym zakresie, a oparł się jedynie o dokument umowy pożyczki, który stanowi wzorzec umowny. Dodać też trzeba, że z materiału dowodowego sprawy nie wynika, aby powód przedsięwziął jakieś ekstraordynaryjne czynności poza typowymi dla tego obszaru działalności gospodarczej.

W ocenie Sądu wynagrodzenie za udzielenie pożyczki żądane od pozwanej musi być w pewnym przynajmniej stopniu adekwatne do wykonanej pracy ponadstandardowej powoda, przy dalszym założeniu, że była ona celowa.

Dlatego należy stwierdzić, iż żądanie powoda zasądzenia od pozwanej z tytułu prowizji i innych kosztów należności w jakiegokolwiek wysokości stanowi nadużycie prawa i jest niezgodne z zasadami współżycia społecznego.

Ustalanie tak wygórowanych opłat z tytułu prowizji, czy też czynności windykacyjnych, prowadzi bowiem do apriorycznego przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej konsumenta (por. wyrok SN z 4 marca 2010r. w sprawie o sygn. akt I CSK 404/09, opubl. L.).

Biorąc pod uwagę powyższe dywagacje, w ocenie Sądu brak było jakichkolwiek podstaw do miarkowania wysokości prowizji należnej powodowi, tym bardziej, co już wskazano powód nie wskazał na żadne obiektywne przesłanki, które stanowiłyby źródło ustaleń w tym zakresie.

Zatem w przedstawionych warunkach każda kwota, która miałaby zostać przyznana powodowi w ramach prowizji byłaby wartością abstrakcyjną i dowolną, a ocena Sądu przy braku dostatecznych danych dotknięta wadą subiektywności i nierealna.

Powyższe powoduje, że brak jest podstaw do uznania, iż pozwana w sposób nienależyty wykonała zobowiązania zachowując się wbrew treści umowy poprzez zaniechanie uiszczenia rat pożyczki wynikających z istniejącego stosunku obligacyjnego oraz że zaniechanie po stronie pozwanej było zawinione (por. art. 353 § 1 kc, art. 354 kc, art. 355 kc, art. 471 kc i art. 361 § 1 i 2 kc), przy uwzględnieniu, iż łączna wartość dokonanych przez pozwaną wpłat z tytułu opisanej wyżej pożyczki wyczerpuje oznaczone w kontrakcie kwoty kapitału i odsetek, jako uznanych za należne powodowi. Przy czym nie zmienia nic w ocenie Sądu kolejna wpłata pozwanej po dacie wniesienia pozwu oraz sposób zaliczenia przez powoda wpłat pozwanej albowiem wobec stwierdzenia nieważności opisanych wyżej postanowień kontraktowych świadczenia te należy uznać za nienależne w zakresie dokonanych czynności rachunkowych i uznania ich za wpłaty na kapitał i odsetki.

Wskutek stwierdzonej nieważności części postanowień umownych zawartych w kontrakcie powód nie miał prawa do wypełnienia weksla z uwzględnieniem zakwestionowanych wartości. Weksel w omawianym zakresie został wypełniony więc niezgodnie w części z ważną umową (porozumieniem wekslowym).

Zarzut wadliwości ustalenia, że weksel uzupełniony został zgodnie z porozumieniem w istocie bowiem odnosi się nie do kwestii ustaleń faktycznych, a do oceny ustalonego stanu faktycznego w świetle prawa materialnego.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji wyroku.